

ВОЛОДИМИР ЦВІЛЬ

ОСТАННЯ РЕВОЛЮЦІЯ

Майдан проти «Газпрому»

Справжнім підґрунтям подій 2013–2014 років в Україні – Майдану (Революції Гідності) – був стратегічний план Путіна, що мав на меті змінити правила гри на газовому ринку Євросоюзу та інтегрувати Україну в структури ЄАЕС і Митного союзу на максимально вигідних для Кремля умовах

2013
2014

Видавничий дім
«Кисво-Могиллянська академія»
Київ – 2021

ЗМІСТ

Пролог. День «примирення»	5
1. Чому Янукович не розігнав Євромайдану	15
2. Як Україна уникла режиму надзвичайного стану	29
3. Відхід на Захід	45
4. Наша труба й «кремлівський сценарій»	57
5. Той, що втратив зв'язок із реальністю	73
6. Coup d'État raté	85
7. По магістральних газопроводах – до Євромайдану	99
8. Блакитна мрія «Газпрому», Енергетична хартія й Третій енергопакет	113
9. Римська ініціатива	127
10. Формула газу	141
11. Віктор Медведчук: «Український вибір Володимира Путіна»	153
12. Звідки пішла руська земля	165
13. Як інтегрувати Україну правильно	177
14. Крах газового консорціуму	189
15. Біля горизонту подій	203
16. Втрачений шанс	217
17. Вирішальний штурм	235
18. «Ніч гніву»	251
19. Розстріл на Інститутській та «угода про легітимність Януковича»	267
20. Coup d'État réussi	283
21. Після Майдану	301
Епілог. Кінець «Південного потоку» й повний реверс ..	319
Ілюстративні джерела	330
Додаток. Головні магістралі подачі російського газу у Європу станом на 2013 рік	331

Пролог

День «примирення»

13 лютого 2014 року, в період тимчасового перемир'я на Майдані й рівно за тиждень до кривавої розв'язки, президент України Віктор Янукович висунув несподівану ініціативу. Він запропонував проголосити 9 березня – День народження Тараса Шевченка – «Днем національного примирення» українського народу.

«Прийшов той час, коли ми повинні подивитись, перш за все, на нашій землі одне одному у вічі й сказати, про що ми мріємо. Якщо сьогодні перемир'я, то за перемир'ям повинен бути мир»¹, – зауважив Янукович. На його думку, запровадження «Дня національного примирення» було продиктоване тодішніми реаліями.

Насправді, після запеклих боїв і смертей на вулицях Києва про мир між владою та Майданом доводилося лише мріяти. Однак про День народження Тараса Шевченка президент згадав не випадково. 9 березня 2014 року, безвідносно до великого українського митця, було важливою датою, і підготовку до цієї дати вели заздалегідь, аж за декілька років.

Про відзначення двохсотрічного ювілею Шевченка заговорили відразу ж після приходу Януковича до влади. До того ж із самого початку йшлося про спільні українсько-російські заходи. Таку тезу озвучили ще 5 березня 2010 року, у Кремлі.

Невдовзі після інавгурації Віктор Янукович прибув до Москви для переговорів із Дмитром Медведевим. За результатами їхньої зустрічі було ухвалено заяву, де окремим пунктом зазначено: «Президенти Росії та України беруть під свій патронаж підготовку до святкування 2014 року 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка»².

1 Янукович мріє про мир. *Українська правда*. 13.02.2014.

URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/02/13/7013788/>

2 Совместное заявление Президентом Российской Федерации и Украины. *Президент России*. 05.03.2010. URL: <http://kremlin.ru/supplement/482>

Відзначати ювілей Шевченка можна було по-різному. Наприклад, улаштувати урочисті збори в Палаці «Україна» в Києві, або в Державному Кремлівському палаці. Але найголовніші заходи – і читач зі мною погодиться – безсумнівно, мали відбутися в місті Каневі, біля могили поета. На Чернечій горі³, там, де він заповів поховати свій прах і згадати його колись «в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій».

*Пам'ятник Тарасові Шевченку на Чернечій горі в Каневі
(із сайту «Президент України Володимир Зеленський»)*

У серпні 2010 року президент Янукович доручив у межах реконструкції Шевченківського національного заповідника у Каневі побудувати там гелікоптерний майданчик. «Кожен раз, коли ми будемо там засідати, ми будемо стояти перед Кобзарем і думати, чи тією дорогою ми йдемо»⁴, – пояснив свою думку глава держави.

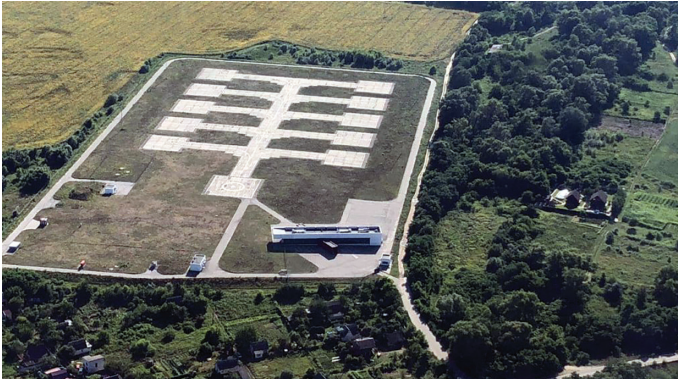
Щоправда, Януковича тоді ніхто не зрозумів: де, з ким треба буде «засідати» в Каневі, і навіщо для цього знадобляться гелікоптери. Але побажання президента було виконано, і вже у вересні 2011 року Міністерство інфраструктури України відзвітувало про завершення робіт⁵.

3 Після поховання там митця цю гору також часто називають Тарасовою.

4 Під Каневом відкрили вертолітний майданчик для Януковича. *ZN.ua*. 19.09.2011. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIETY/pid_kanevom_vidkrili_vertolitniy_maydanchik_dlya_yanukovicha_.html

5 У Каневі ввели в експлуатацію гелікоптерний майданчик. *Інформаційне агентство «Українські Національні Новини»*. 19.09.2011. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/473498-u-kanevi-vveli-v-eksploatatsiyu-gelikopterniy-maydanchik>

Повідомлялося, що майданчик призначений для прийому десяти гелікоптерів. До складу комплексу ввійшли пасажирський термінал на п'ятдесят осіб – із контрольно-пропускним пунктом, залом очікування, окремим конференцзалом, приміщеннями для охорони, перекладачів та персоналу для обслуговування.

Гелікоптерний майданчик біля Канева (з відкритих джерел)

Будівництво фінансувалося за рахунок коштів, виділених із бюджету на підготовку до Чемпіонату Європи з футболу 2012 року. Але жодного польоту до Канева під час його проведення в Україні не відбулося. Взагалі за півтора року з моменту відкриття майданчик прийняв усього... чотирнадцять рейсів!

Навіщо Януковичу знадобився об'єкт авіації біля Чернечої гори, залишилися загадкою. Вона тривалий час бентежила голови журналістів, опозиційних політиків і громадських активістів, але логічного пояснення мети цього проєкту ніхто не запропонував. Окрім версії про можливі польоти до Канева багатих українців із діаспори, яку озвучив голова Черкаської облдержадміністрації Сергій Тулуб⁶.

А ось я таке пояснення знайшов. Коли після Революції Гідності приїхав до Канева, щоб поглянути на таємничий гелікоптерний

6 Україна буде найдорожчий вертолітний майданчик у світі за бюджетні гроші? *Інформаційне агентство «УНІАН»*. 15.11.2011.
URL: <https://www.unian.ua/politics/568824-ukrajina-budue-naydorozhchiy-vertolitniy-maydanchik-u-sviti-za-byudjetni-groshi.html>

майданчик. Перше, що кинулося в очі, – п'ять високих флагштоків біля терміналу. На одному з них майорів прапор України, інші були вільними. «Які тут можуть бути сумніви?» – подумав я. Об'єкт, безумовно, призначений для прийому іноземних делегацій!

*Гелікоптерний майданчик біля Канева
(фото Миколи Княжицького)*

Будівництво майданчика було лише профінансоване з бюджету під Євро-2012, а насправді його готували на 2014 рік – для спільного святкування двохсотрічного ювілею Тараса Шевченка. На рівні глав держав України й Росії. Для прийому особливо важливих гостей, найвищого рангу. Рівня президента великої енергетичної наддержави, рівня самого Володимира Володимировича Путіна.

9 березня 2014 року на Чернечій горі готувалися не просто відсвяткувати круглу річницю, там планували провести дуже важливий захід. Про це свідчила поява на всіх автошляхах України вказівників із напрямком на Канів. Спеціальні знаки коричневого кольору із зображенням юного Шевченка почали ставити 2013 року, і вони збереглися досі.

До речі, про дороги. Дороги з Києва на Канів завжди були в поганому стані – і по правому, і по лівому берегу Дніпра. Однак наприкінці 2013 року їх почали активно ремонтувати, особливо в напрямку від аеропорту «Бориспіль». Зрозуміло, що президенти планували прилетіти до Чернечої гори на гелікоптерах. Проте особи, що їх супроводжували, та охорона також потребували швидкого й комфортного пересування на лімузінах.

Дорожній знак із вказівником на Канів (з відкритих джерел)

Коли ремонтують дороги й наводять лад у провінційному місті, будь-який українець розуміє: сюди збирається з візитом якийсь високопосадовець. І рівень майбутнього заходу можна уявити за розмахом підготовчих робіт.

А тепер згадайте слова Януковича, який планував десь у Каневі «засідати» й припустіть, що напередодні Євромайдану там поспіхом почалася добудова великого об'єкта. А саме: незавершеного з радянських часів Будинку культури з актовим залом на сімсот і конференцзалом на двісті п'ятдесят осіб.

Цікаво, що спочатку в план підготовки до святкування ювілею Шевченка реконструкція канівського Будинку культури не входила. Фінансування з державного бюджету під неї не виділяли. Роботи на об'єкті почалися лише в жовтні 2013 року, а активізувалися за місяць, під гарантії оплати в розмірі 111 мільйонів гривень. Гроші знайшлися після того, як Путін змусив Януковича відмовитися від укладання Угоди про асоціацію України з ЄС.

Обсяг робіт із реконструкції Будинку культури в Каневі був величезним. Потрібно було зміцнити каркас будівлі, повністю облицювати її фасад, прокласти тепломережі та інші комунікації, заскрити вікна. Не кажучи вже про внутрішнє оздоблення – фое, двох залів та інших численних приміщень.

*Будинок культури в Каневі до початку реконструкції
(з відкритих джерел)*

Працювали в Каневі робітники, яких спеціально привезли із Західної України. Ночували вони в гуртожитках і вагончиках, харчувалися абияк. Їх навіть підгодовували місцеві. Але робота кипіла: на неї не вплинули ані бурхливі події в Києві на Майдані, ані навіть новорічні й різдвяні свята. Процес особисто контролював черкаський губернатор Сергій Тулуб. Він відразу попередив: «Вже у березні 2014 року ми маємо зайти в оновлену, сучасну будівлю»⁷.

14 січня 2014 року до Канева прибула комісія, яка оцінила готовність об'єкта в межах 70–75 %. Констатувалося, що повністю виконано стіни, вітражі, вікна, зовнішні двері, внутрішні стіни й перегородки, утеплено підлоги, змонтовано опалення (яке вже діяло), системи вентиляції. Залишалося провести ще внутрішні оздоблювальні роботи та благоустрій території.

Політичні події також розвивалися згідно з планом. 17 грудня 2013 року Янукович дійшов історичних, як тоді здавалося, домовленостей із Путіним. У Кремлі були укладені угоди про кредит від Росії в розмірі 15 мільярдів доларів і знижку на ціну газу, що постачається в Україну.

Після переговорів президенти двох країн згадали про ювілей Кобзаря й натякнули на спільне його відзначення.

7 Тулуб здійснив ревізію «шевченківськи[х] будов» у Каневі. *Інформаційно-аналітичне видання «Провінція»*. 29.11.2013. URL: https://pro-vincia.com.ua/novini/news_kultura/9914-tulub-zdysniv-revzyu-shevchenkivski-budov-u-kanev.html